

SU

GAT

AS A

människovärde

Ordförklaringar:

Surrogatmödraskap	En kvinna bär och föder barn för andras räkning.
Altruistiskt surrogatmödraskap	Utan betalning, men ersättning för kostnader kan ingå.
Kommersiellt surrogatmödraskap	Mot betalning.
Fullständigt surrogatmödraskap	Surrogatmamman bär barnet men är inte äggdonator.
Partiellt/traditionellt surrogatmödraskap	Surrogatmamman både bär barnet och är äggdonator.

Surrogatmödraskap – Välvilja eller exploatering?

Rapport 3:2022

Copyright: Människovärde

ISBN: 978-91-986084-2-7

Författare:

Brita Storlund, magister i mänskliga rättigheter och utvecklingspsykologi

Omslag och layout:

Cecilia K. Björfjell, beteendevetare, fil.kand i pedagogik

manniskovarde.se

info@manniskovarde.se

Innehållsförteckning

1. Introduktion	3
1.1. Syfte	5
1.2. Material	5
2. Teori	6
2.1. Altruistiskt och kommersiellt surrogatmödraskap	7
2.2. Fullständigt och partiellt surrogatmödraskap	8
2.3. Föräldralöshet och statslöshet	9
2.4. Surrogatmödraskap och adoption	9
2.5. Rättighetsdokument och Europadomstolen	10
3. Resultat	12
3.1. Surrogatgraviditeter är riskgraviditeter	12
3.2. Surrogatmammor har ovetandes lämnat bort sitt eget barn	13
3.3. Surrogatmammor har tvingats lämna barn till olämpliga föräldrar	14
3.4. Mental ohälsa hos surrogatmammor	15
3.5. Risker med äggdonation	16
3.6. Barnens utsatthet	17
3.7. Risker för beställande föräldrar	19
4. Avslutning	20
Litteraturlista	22

. INT U TI N

I kvällstidningen GT kunde vi i augusti 2018 läsa om Emma som födde sin syster Saras barn.¹ Eftersom surrogatmödraskap inte är lagligt i Sverige, åkte de till USA för att skapa embryot – som var Saras och makens biologiska – som sedan inplanterades i Emmas livmoder. Emma och Sara önskar att det i framtiden ska bli möjligt med altruistiskt surrogatmödraskap (d.v.s. ideellt utan betalning) även i Sverige. Emma kände att Sveriges nuvarande lagstiftning berövade henne rätten att bestämma över sin egen kropp.

Sommaren 2019 hade Aftonbladet ett reportage om amerikanska Jill som födde barn åt sin tvillingsyster Whitney.² Eftersom Whitney har en genetisk sjukdom som kunde föras vidare till biologiska barn, inseminerades Jill med Whitneys makes sperma. Jill är således biologisk mamma till tvillingarna som föddes, men kommer i praktiken att fungera som deras moster.

I Grekland födde en 67-årig kvinna sin dotters barn 2016, och blev den då äldsta surrogatmamma i världen. Förlossningsläkaren kallade henne en "heroisk mormor".³ En 61-årig kvinna i den amerikanska delstaten Nebraska födde barn åt sin son, som på grund av att han levde i ett samkönat förhållande inte kunde få barn.⁴ Surrogatmammans dotter donerade ägg och sonens partner donerade spermier. Surrogatmammans son är således också biologisk morbror till sin dotter. Enligt familjen är flickan omringad av support och kommer att få växa upp i en kärleksfull familj.

Dessa är bara några exempel på hur surrogatmödraskap i media framställs som ett okomplicerat fenomen. Även kändisar som exempelvis Cristiano Ronaldo⁵, Kim Kardashian⁶ och Sir Elton John,⁷ vilka skaffat barn genom surrogammor, har gett draghjälp.

I maj 2020 spreds ett filmklipp från Ukraina där 46 nyfödda bebisar låg på rad i sina sängar. Samtliga var födda av ukrainska surrogammor, men på grund av reserestriktioner under

---

¹ Siri Lallerstedt, Emma, 37, födde sin systers barn: "En självklarhet", GT 17.8.2018, [Emma, 37, födde sin systers barn: "En självklarhet" \(expressen.se\)](https://www.expressen.se/2018/08/17/emma-37-fodde-sin-systers-barn-en-sjalkvklarhet/) (3.12.2021).

² Nicole Gustafsson, Jill födde sin tvillingsysters barn – blev tvillingar igen: "Bästa gåvan", Aftonbladet 23.6.2019, [Jill födde sin tvillingsysters tvillingar \(aftonbladet.se\)](https://www.aftonbladet.se/2019/06/23/jill-fodde-sin-tvillingsysters-tvillingar/) (3.12.2021).

³ Freja Salö, 67-årig mormor födde sitt barnbarn, SVT Nyheter 24.12.2016, [67-årig mormor födde sitt barnbarn | SVT Nyheter](https://www.svt.se/nyheter/67-arig-mormor-fodde-sitt-barnbarn) (3.12.2021).

⁴ Holly Honderich, Nebraska grandmother acts as surrogate for gay son, 2.12.2020, [Nebraska grandmother acts as surrogate for gay son - BBC News](https://www.bbc.com/news/health-56484650) (3.12.2021).

⁵ Kajsa Ekis Ekman, Cristiano Ronaldo: Women are not your baby factories, Stop Surrogacy Now, <http://www.stopsurrogacynow.com/cristiano-ronaldo-a-woman-is-not-a-factory/#sthash.iqRj0og9.dpbs> (2.2.2022).

⁶ Sarah Hearon, Everything Kim Kardashian has said about surrogacy, US-magazine 24.6.2021, [Everything Kim Kardashian Has Said About Surrogacy \(usmagazine.com\)](https://www.usmagazine.com/entertainment/news/everything-kim-kardashian-has-said-about-surrogacy/) (2.2.2022).

⁷ BBC News 28.12.2010, Sir Elton John becomes father via surrogate, <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-12084650> (2.2.2022).

pandemin hade de beställande föräldrarna inte kunnat hämta dem. Avsikten med att lägga ut klippet från surrogatföretaget BioTexCom verkade vara tänkt som ett lugnande besked. Man ville visa allmänheten att de små bebisarna ändå blev väl omhändertagna. Och de är visserligen rena och matade, men skriken i bakgrunden skaver.⁸ Barnen har separerats från surrogatmammans men inte hämtats av de beställande föräldrarna. Den anknytning som skett mellan barnet och surrogatmammans under graviditeten har brutits, och vården sker av personal med munskydd och plastrandskar. Vid de beställande föräldrarnas avhämtning väntar ytterligare en separation. I januari 2022 hade vissa av dessa barn ännu inte hämtats.⁹

BioTexCom skapade rubriker även inför Black Friday i november 2021 när de gick ut med 3 procents rabatt på olika surrogatavtal.¹⁰ Rabatten gällde endast en vecka, och potentiella beställare uppmanades därför i annonsen att skyndsamt välja mellan de olika prisklasserna: Standard, Standard Plus och VIP.

En som är kritisk till den glansbild som oftast framställs av surrogatmödraskap, är författaren och debattören Kajsa Ekis Ekman som under många år debatterat mot surrogatmödraskap.¹¹ Hon har även besökt delstaten Tabasco i Mexiko, där kvinnor som blivit surrogatmammor felaktigt trott att de skulle få träffa barnen regelbundet. Ekman skriver att hon aldrig träffat en surrogatmamma som inte dagligen tänker på barnet som hon fött och lämnat bort. Hon beskriver surrogatmödrskapet som ett överförande av smärta. Lidandet hos den kvinna som inte kan få barn förs över på den kvinna som måste lämna bort det. Hon är kritisk till att surrogatmödrskap enbart framställs som en möjlighet att få barn, men inte att en annan kvinna samtidigt mister ett barn. Ekman kritiserar också att det alltför sällan problematiseras att barn antingen blir kommersiella varor eller bytesobjekt.

---

⁸ BioTexCom Clinic, 30.4.2020, [Surrogacy: babies are waiting for their parents - YouTube](#) (3.12.2021).

⁹ Allie Beth Stuckey, IVF, Embryo adoption & surrogacy: Answering the hard questions/Guest: Jennifer Lahl 28.1.2022, [IVF, Embryo Adoption & Surrogacy: Answering the Hard Questions | Guest: Jennifer Lahl | Ep 554 - YouTube](#) (24.2.2022).

¹⁰ BioTexCom, [Black Friday Sale begins – BioTexCom – Center for Human Reproduction](#) (3.12.2021).

¹¹ Kajsa Ekis Ekman, Surrogatmammans säljer hela sitt liv, Aftonbladet 29.5.2019, [Kajsa Ekis Ekman om surrogatmödrskap \(aftonbladet.se\)](#) (3.12.2021).

. .S

Syftet med rapporten är att sammanfatta risker och negativa konsekvenser som kan vara verklighet för de inblandade, d.v.s. för surrogatmamman, barnen och de beställande föräldrarna, bakom den ofta okomplicerade bilden av surrogatmödraskap som presenteras i media.

Syftet är inte att strö salt i såren för barnlösa par. Det är lätt att beröras av smärtan som drabbar dem som längtar efter barn, men inte får se sin högsta önskan infriad. Det är dock värt att nämna att det även bland ensamstående, samkönade par och traditionella barnlösa par finns många som av etiska skäl avvisar surrogatmödraskap.

. .

I rapporten hänvisas bland annat till artiklar i dagspressen, vetenskapliga artiklar, rapporter, webbsidor, dokumentärfilmer och rättighetsdokument.

.T I

Alla Sveriges riksdagspartier ställer sig negativa till kommersiellt surrogatmödraskap med motiveringen att kvinnor och barn inte är handelsvaror.¹² De som är positiva till altruistiskt surrogatmödraskap är Moderaterna, Centerpartiet och Liberalerna. Miljöpartiet vill se en utredning av frågan innan de tar ställning till frågan om altruistiskt surrogatmödraskap. Socialdemokraterna, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet är negativa till all form av surrogatmödraskap.

I en rapport från 2015 av *World Youth Alliance* hävdas att kvinnor och barn även vid altruistiskt surrogatmödraskap är handelsvaror. Man menar att det ändå är en tjänst som utförs genom graviditeten, och en levereras som sker vid överlämningen av barnet.¹³

I Sverige finns inget direkt förbud mot surrogatmödraskap, men är inte tillåtet inom hälso- och sjukvården.¹⁴ Det är dock inte olagligt att genomgå ett surrogatavtal utomlands. Nordic Surrogacy är ett surrogat- och fertilitetsföretag som bildades 2016 och som förmedlar äggdonatorer och surrogatmammor i Ukraina, USA och Colombia. För att anlita Nordic Surrogacy krävs att man är svensk medborgare och har en adress i Sverige.¹⁵

Det vanliga är att surrogatmamman kommer från ett fattigare land, är i en ekonomiskt pressad situation, och föder barn åt ett välbärgat par från ett rikare land. Efter att länder som Thailand och Indien blivit mer restriktiva med kommersiella surrogatarrangemang, har det dock blivit allt vanligare att surrogatmamman kommer från USA.¹⁶ Exempelvis i Japan och Kina, där surrogatmödraskap varit socialt stigmatiserat, har det blivit mer accepterat om surrogatmamman kommer från det rika USA.

---

¹² Annika Wilhelmsson, Politiker splittrade i frågan om surrogatmödraskap, Dagens Nyheter, 7.12.2021, [Så stället sig politikerna till surrogatmödraskap - DN.SE](#) (10.12.2021).

¹³ Albert Mengual & Nadja Wolfe, Surrogacy White Paper, World Youth Alliance, november 2015, [Microsoft Word - WYA White Paper Surrogacy Nov 5 A4 with Pull Quotes.docx](#) (8.2.2022).

¹⁴ SVT Nyheter, Regeringen säger nej till surrogatmödraskap 1.2.2018, [Regeringen säger nej till surrogatmödraskap | SVT Nyheter](#) (11.2.2022).

¹⁵ Nordic Surrogacy, [Juridisk experthjälp i utlandet och i Sverige \(nordicsurrogacy.se\)](#) (11.2.2022).

¹⁶ Michael Cook, A new story opens in the chapter of commercial surrogacy, Mercatornet 17.8.2020, <https://mercatornet.com/a-new-chapter-opens-in-the-story-of-commercial-surrogacy/65644/> (2.2.2022).

. . A

Surrogatarrangemanget kan vara antingen altruistiskt, d.v.s utan betalning där endast ersättning för kostnader och förlorad inkomst kan ingå, eller kommersiellt där surrogatmammans får betalt. I Europa är altruistiskt surrogatmödraskap tillåtet i exempelvis Storbritannien, Nederländerna och Portugal.¹⁷

Att det inte skulle vara pengar inblandade i altruistiska surrogatavtal har i Storbritannien visat sig vara en myt. Enligt den konservativa debattören Gary Powell, som aktivt arbetar för ett globalt förbud mot all from av surrogatmödraskap, är altruistiskt surrogatmödraskap endast en billigare form av det kommersiella.¹⁸ Det finns enligt honom uppgifter på altruistiska surrogatavtal som ändå landat på omkring 40 000 brittiska pund. Och enligt ett reportage i *The Telegraph* från 2018 har summor upp till 60 000 pund betalats för så kallat altruistiska surrogatavtal.¹⁹ Powell som själv är homosexuell avvisar också surrogatmödraskap som en möjlighet för samkönade par att bli föräldrar, med argumentet att denna möjlighet enbart gäller de allra rikaste samkönade paren.

Kvinnor som ställer upp som surrogatmamma helt utan ersättning är ofta en nära anhörig till det beställande paret. "Alltid denna syster", utbrister Kajsa Ekis Ekman i Aftonbladet och hävdar att det är mindre än 0,2 procent av världens surrogatmammor som är en syster till den beställande kvinnan.²⁰ Utbudet på altruistiska surrogatmammor till okända beställare är nog inte stort. Därför kommer troligtvis kommersiellt surrogatmödraskap att ändå vara mer attraktivt för dem som har råd. Huruvida relationen mellan två systrar riskerar att på sikt kompliceras av ett surrogatarrangemang är också en diskussion som sällan förs.

---

¹⁷ ADF International, Surrogacy, the commoditization of children and women, Brief (mars 2018).

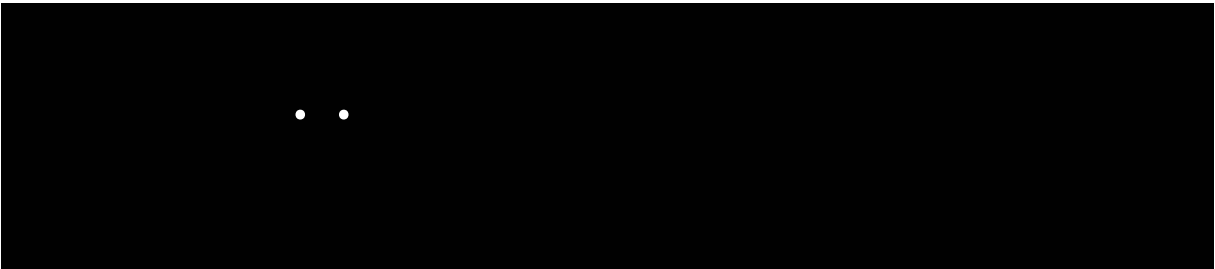
¹⁸ CBC, Center for Bioethics and Global and Culture Network, A global conversation on surrogacy 7.9.2020, [A Global Conversation on Surrogacy - YouTube](#) (10.12.2021).

¹⁹ Henry Bodkin, Couples paying GBP 60 000 for surrogates despite UK system for "reasonable expenses" only, *The Telegraph* 2.7.2018, [Couples paying £60,000 for surrogates despite UK system of 'reasonable expenses' only \(telegraph.co.uk\)](#) (10.12.2021).

²⁰ Kajsa Ekis Ekman, Aftonbladet 29.5.2019.

Brittiska *Mirror* hade i december 2021 ett reportage om en sexbarnspappa som betalat en miljon brittiska pund för olika kommersiella surrogatavtal i USA.²¹ Han uppgav dessutom att han tillsammans med sin nuvarande partner ämnar skriva historia genom att få tre föräldrar registrerade på de trillingar som en amerikansk surrogatmamma är gravid med. De har nämligen använt två nedfrysta embryon där mannen och en tidigare partner varit spermadonatorer, samt även ett embryo där den nuvarande partnern är den tredje spermadonatoren.

Vid fullständigt surrogatmödraskap har surrogatmammans ingen biologisk koppling till barnet, d.v.s hon är surrogatmamma men inte äggdonator.²² Det är antingen den beställande kvinnans ägg som använts, eller en (oftast anonym) donators. Vid partiellt surrogatmödraskap är det surrogatmammans ägg som befruktas.

Spermiedonator kan vara den beställande pappan eller en utomstående donator. Svensk lagstiftning kräver dock att pappan och barnet juridiskt kan knytas till varandra, så Nordic Surrogacy förmedlar enbart surrogatarrangemang där den beställande pappan också är spermadonator. "Vid donerad sperma finns det ingen far som är beredd att ta på sig det juridiska föräldraskapet som medför bland annat arvsrätt för barnet." skriver Nordic Surrogacy på sin hemsida.

Könsceller får heller inte föras utanför Sveriges gränser, så spermadonationen måste vid surrogatarrangemang ske utomlands. Samma gäller även vid äggdonation där den beställande kvinnan själv också är äggdonator.

---

²¹ Sarah Arnold, UK's first gay dads' triplets to make history with 3 parents on birth certificates, *Mirror* 11.12.2021, [UK's first gay dads' triplets to make history with 3 parents on birth certificates - Mirror Online](#) (28.2.2022).

²² Nordic Surrogacy, [FAQ: surrogatmamma, äggdonation, IVF, surrogatmödraskap \(nordicsurrogacy.se\)](#) (1.2.2022).

• •

En gammal romersk lag säger att den födande kvinnan är mamma till barnet, och att mamman därför alltid är känd. Också enligt Sveriges lag anses den födande kvinnan vara mamma till barnet, och därför finns inte "moderskapsfastställelse". Däremot finns "faderskapsfastställelse" eftersom faderskapet kan fastställas i efterhand.²³

Med surrogatarrangemang är det dock moderskapet som inte är fastställt även i de fall den beställande mamman också är äggdonator. När barnet är fött görs först en faderskapsfastställelse genom DNA-prov, varefter pappan ansöker om ensam vårdnad om barnet. Först därefter kan den beställande mamman ansöka om närståendeadoption. Detta gäller även i de fall hennes ägg använts och hon har biologisk koppling till barnet. Denna process kan ta månader, och under den tiden är barnet juridiskt moderlöst.

Barn födda av en surrogatmamma utomlands blir inte nödvändigtvis medborgare i landet där det föds, och åtnjuter då inte det skydd och de förmåner som medborgare har. Fram tills den byråkratiska processen i det beställande parets hemland är klar kan barnet således också vara juridiskt statslöst. Detta strider mot barnets rätt enligt Barnkonventionen, som i artikel 7 bland annat säger att ett barn redan från födseln har rätt till en nationalitet (mer om detta i kapitel 2.5). Bland de länder som Nordic Surrogacy samarbetar med är det enbart USA som ger medborgarskap och pass till barnet.²⁴

.4. S

En fråga som ofta uppkommer i diskussioner om surrogatmödraskap handlar om skillnaden mellan surrogatmödraskap och adoption.

En skillnad är att det vid adoption handlar om ett barn som redan finns och som av någon anledning har behov av en ny familj. Det är barnets och inte föräldrarnas behov som är

---

²³ Ibid.

²⁴ Nordic Surrogacy, [Surrogatmamma i USA för alla • Samkönade och heterosexuella \(nordicsurrogacy.se\)](https://nordicsurrogacy.se) (11.2.2022).

utgångspunkten. Adoption är dessutom en barnskyddsfråga medan surrogatmödraskap är ett kontrakt där överenskommelsen är att i framtiden producera ett barn.²⁵

Vid adoption genomgår föräldrarna en gedigen lämplighetsprövning. Vid surrogatavtal är det i stället surrogatmammans som genomgår lämplighetsprövning, medan det i många fall främst är pengar som de beställande föräldrarna behöver ha.

Både vid adoption och surrogatmödraskap sker en traumatisk separation som kan påverka barnet under lång tid.²⁶ Under graviditeten börjar barnet känna igen mammans hjärtslag, lukt och röst, samt reagera på hennes beröring, för att sedan abrupt skiljas från henne vid födseln. Denna separation är inte oproblematiske, vilket även studier med adoptivbarn visat. Adoptivföräldrar är medvetna om detta trauma och är överlåtna till att reparera de negativa konsekvenserna av separationen. Samma överlåtelse finns naturligtvis också hos beställande föräldrar vid surrogatarrangemang. Skillnaden är att de från första början varit med och planerat separationen åt barnet.

2.5. Rättighetsdokument och Europadomstolen

Enligt Barnkonventionen, som sedan 2020 är svensk lag, är det enligt artikel 3 alltid barnets bästa som ska vara utgångspunkten i allt som angår barnet.²⁷ Artikel 7 fastslår att ett barn genast vid födseln har rätt till ett namn, en nationalitet, och så långt det är möjligt, att bli omhändertaget av sina egna föräldrar.

EU:s stadgar om de mänskliga rättigheterna säger i artikel 3, angående människans rätt till integritet, att medlemsstaterna inom medicin och biologi ska respektera förbudet mot att låta människokroppen och dess delar utgöra en källa till ekonomisk vinning.²⁸ Även Europaparlamentet fördömer praktiserandet av surrogatmödraskap och anser att det bör förbjudas. Förklaringen är att surrogatmödraskap underminerar kvinnans mänskliga värdighet eftersom hennes kropp och reproduktiva funktioner används som handelsvara.²⁹

Europadomstolen har inte tagit ställning för eller emot surrogatmödraskap. Och eftersom många europeiska länder helt saknar lagstiftning om surrogatmödraskap, är de enskilda

²⁵ Albert Mengual & Nadja Wolfe (2015).

²⁶ Katy Faust, Yes, surrogacy is wrong even when straight couples do it, LifeSiteNews 24.9.2018 [Yes, surrogacy is wrong even when straight couples do it - LifeSite \(lifesitenews.com\)](https://www.lifesitenews.com/news/yes-surrogacy-is-wrong-even-when-straight-couples-do-it) (10.2.2022).

²⁷ Barnkonventionen, [OHCHR | Convention on the Rights of the Child](https://www.ohchr.org/en/instruments-treaties) (10.12.2021).

²⁸ Europeiska unionens stadga om de mänskliga rättigheterna, artikel 3 (2010), [Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A0201006L0003_0001) (1.2.2022).

²⁹ European Parliament, Motion for a resolution 3.3.2021, punkt 6, [MOTION FOR A RESOLUTION on the declaration of the EU as an LGBTIQ Freedom Zone \(europa.eu\)](https://www.europarl.europa.eu/press-room/en/answer-key-questions/20210303-motion-for-a-resolution-332021) (1.2.2022).

nationernas tolkningsutrymme stort. Europadomstolen har dock prövat några fall enligt Europakonventionens artikel 8, som handlar om rätten till skydd för privat- och familjeliv.

I fallet *Menesson mot Frankrike*, och *Labassee mot Frankrike* hade familjerna skaffat barn genom surrogatmammor i USA.³⁰ Frankrike hade dock vägrat att registrera föräldra-barnrelationen eftersom surrogatmödraskap är förbjudet i Frankrike. Europadomstolen konstaterade att Frankrike inte kränkt föräldrarnas rätt till skydd för privat- och familjeliv enligt artikel 8, eftersom barnen inte riskerade att separeras från föräldrarna. Dock ansåg Europadomstolen att det hade skett en kränkning av artikel 8 i barnens fall, eftersom de inte hade beviljats franskt medborgarskap, trots att de i båda fallen hade biologisk koppling till pappan.

I fallet *Paradiso och Campanelli mot Italien* handlade det om att staten omhändertagit barnet eftersom surrogatavtal också i Italien är förbjudet.³¹ Europadomstolen konstaterade att Italien hade gjort sig skyldig till en kränkning av artikel 8, eftersom omhändertagandet av barnet skett på grund av att det blivit till genom ett surrogatarrangemang, trots att omhändertagande enbart får ske i fall av vanvård.

---

³⁰ Europadomstolen, ECHR 185(2014) 26.6.2014, [003-4804617-5854908 \(1\).pdf](#) (10.12.2021).

³¹ Europadomstolen, Questions and Answers on the *Paradiso and Campanelli v. Italy* judgment, 27.1.2015, [Questions and Answers on the Paradiso and Campanelli v. Italy judgment \(coe.int\)](#) (10.12.2021).

3. RESULTAT

Surrogatmödraskap kan vara förknippat med olika risker och negativa konsekvenser för alla inblandade. Det handlar om verkliga människor som utsatts för verkliga trauman, som i många fall fått förödande konsekvenser. De kommande kapitlen belyser följande:³²

- Surrogatgraviditeter är riskgraviditeter (3.1)
- Surrogatmammor har ovetandes lämnat bort sitt eget barn (3.2)
- Surrogatmammor har tvingats lämna barn till olämpliga föräldrar (3.3)
- Mental ohälsa hos surrogatmammor (3.4)
- Risker med äggdonation (3.5)
- Barnens utsatthet (3.6)
- Risker för beställande föräldrar (3.7)

3.1. Surrogatgraviditeter är riskgraviditeter

För att godkännas som surrogatmamma krävs enligt Nordic Surrogacy bland annat att kvinnan redan fött minst ett eget barn och att den graviditeten inte inneburit några komplikationer.³³ Det kriteriet krävs för att man vill försäkra sig om att surrogatmamman klarar av en graviditet. Dock bortser man då från de risker som tillkommer när ett befruktat ägg från en annan kvinna inplanteras i surrogatmamman.

Enligt en studie från 2017 är surrogatgraviditeter att betrakta som riskgraviditeter eftersom det oftast är ett donerat ägg som inplanteras och inte surrogatmammans eget.³⁴ På grund av detta förekommer fler komplikationer, som exempelvis graviditetsdiabetes, högt blodtryck, för tidiga födslar, placenta previa (moderkakan ligger fel och täcker livmoderhalsens öppning), än vid graviditeter där kvinnan bär på sitt eget biologiska barn. Jämfört med

³² Legalize Surrogacy: Why not? Stories, [Legalize Surrogacy: Why Not? | Stories \(legalizesurrogacywhynot.com\)](https://legalizesurrogacywhynot.com) (3.12.2021).

³³ Nordic Surrogacy, [Vem blir surrogatmamma och varför? \(nordicsurrogacy.se\)](https://nordicsurrogacy.se) (11.2.2022).

³⁴ Irene Woo et al, Perinatal outcomes after natural conception versus in vitro fertilization (IVF) in gestational surrogates: a model to evaluate IVF treatment versus maternal effects, Fertility and Sterility vol 108, no 6 (2017), [Perinatal outcomes after natural conception versus in vitro fertilization \(IVF\) in gestational surrogates: a model to evaluate IVF treatment versus maternal effects \(fertstert.org\)](https://www.fertstert.org) (4.2.2022).

traditionella graviditeter är det också vanligare att fostervattensprov tas vid surrogatgraviditeter, eftersom många beställande föräldrar är angelägna om att få ett friskt barn. Detta kan innebära en förhöjd risk för missfall de närmaste veckorna efter provet.³⁵

Den amerikanska sjuksköterskan och bioetikern Jennifer Lahl är grundare till organisationen *Center for Bioethics and Culture* (CBC), och har producerat dokumentärfilmer om surrogatmödraskap och äggdonation. I en artikel i *The Epoch Times* 2021 skriver hon om amerikanska surrogatmammor som dött av graviditetskomplikationer under de senaste åren.³⁶ Lahl är kritisk till att det inte finns någon särskild dokumentation på surrogatmammors dödsfall, och undrar hur kvinnor då ska ha möjlighet att informera sig om riskerna med surrogatmödraskap. Lahls försök att ställa frågor till agenturen angående en surrogatmammans död, ledde till att hon blockerades från att överhuvudtaget kontakta dem igen.

3.2. Surrogatmammor har ovetandes lämnat bort sitt eget barn

Amerikanska Jessica Allens berättelse har uppmärksammats av flera stora medier.³⁷ Hon var gravid med tvillingar åt ett par från Kina, och när barnen föddes togs de genast ifrån henne. Jessica hann bara få en liten skymt av dem och konstaterade att de såg väldigt olika ut. En månad senare fick hon beskedet att ett DNA-test visat att den ena tvillingen var hennes och makens egen biologiska son. Det beställande paret ville då bara behålla sin egen biologiska son, men gav via sin agentur beskedet att de tänkte adoptera bort Jessicas son om hon inte betalade tillbaka hälften av de pengar hon fått enligt avtalet. Flera juridiska turer följde, och efter två månader fick Jessica till sist hämta sin son på en parkeringsplats. Sonens emotionella behov hade dock under dessa månader försumrats och han har efteråt konstaterats ha problem med anknytning. Jessica och hennes man stämde agenturen och polisanmälde det beställande paret för kidnappning och utpressning.

³⁵ 1177, [Fostervattensprov - 1177 Vårdguiden](#) (11.2.2022).

³⁶ Jennifer Lahl, Surrogacy can be an orphan maker, *The Epoch Times* 8.6.2021, [Surrogacy Can Be an Orphan Maker \(theepochtimes.com\)](#) (4.2.2022).

³⁷ Legalize surrogacy: Why not? Jessica Allen - What happens when a surrogate mother's own child is taken by mistake by commissioning parents? [Legalize Surrogacy: Why Not? | Jessica Allen story \(legalizesurrogacywhynot.com\)](#) (3.12.2021).

Brittiska Carole Horlock anser sig ha blivit van vid att lämna bort sina barn. Hon har som surrogatmamma fött 13 barn åt andra, där hon i vissa fall också varit äggdonator.³⁸ Carole anser att hon som surrogatmamma bär en annans barn och distanserar sig därmed från barnet under graviditeten. År 2004 födde hon en son som hon senare fick veta var hennes och makens gemensamma. De kom då överens om att det beställande paret skulle få behålla pojken, men att Carole och hennes man skulle få ha regelbunden kontakt med honom. Det beställande paret höll dock inte den överenskommelsen, så Carole och hennes man hoppas nu att sonen själv söker upp dem när han 2022 blir myndig.

3.3. Surrogatmammor har tvingats lämna barn till olämpliga föräldrar

Amerikanska Melissa Cooks berättelse har också uppmärksammats världen över.³⁹ Hon blev surrogatmamma i en ekonomiskt trängd situation och hade tidigare enbart läst solskenshistorier om surrogatmödrskap. Genom en agentur ingick hon ett avtal med en ensamstående man från en annan delstat. Melissas hälsa och bakgrund dokumenterades in i minsta detalj, men för beställaren var det endast ekonomin som granskades. När Melissa blev gravid med trillingar ville mannen att hon skulle abortera ett av barnen. När hon vägrade anklagades hon för avtalsbrott och de månatliga betalningarna upphörde. När trillingarna föddes togs de genast ifrån Melissa. Hon fick först efteråt veta att det dröjt tre månader innan mannen hämtat hem dem. Detta hade av sjukhuset anmälts till sociala myndigheter, utan att det lett till några åtgärder. Det framkom också att mannens egen syster hade gjort en orosanmälan eftersom trillingarna vanvårdades. Först i det skedet gjordes en bakgrundskontroll på den beställande mannen, varvid det visade sig att han hade en historia av paranoia, humörsvängningar och grymhet mot djur. Detta hade agenturen känt till men tillåtit surrogatavtalet ändå. Melissas försök att via domstol få vårdnaden, eller åtminstone umgänsrätt, avvisades av Högsta domstolen.⁴⁰

---

³⁸ Nancy Flanders, Thirteen-time surrogate accidentally gives away own son fathered by her husband, LiveAction 14.1.2022, [Thirteen-time surrogate accidentally gives away own son fathered by her husband \(liveaction.org\)](https://www.liveaction.org/news/13-surrogate-gives-away-son/) (4.2.2022).

³⁹ Alex Swoyer, Melissa Cook seeks parental rights to triplets she birthed, Washington Times, 16.5.2018, [Melissa Cook seeks parental rights to triplets she birthed - Washington Times](https://www.washingtontimes.com/archive/local/news/2018/05/16/melissa-cook-seeks-parental-rights-to-triplets-she-birthed/) (3.12.2021).

⁴⁰ Ariana Eunjung Cha, Surrogate mothers ask Supreme Court to stop "exploitation" of women and babies, The Washington Post 24.5.2018, [Surrogate mothers ask Supreme Court to stop 'exploitation' of women and babies - The Washington Post](https://www.washingtonpost.com/news/energy-environment/wp/2018/05/24/surrogate-mothers-ask-supreme-court-to-stop-exploitation-of-women-and-babies/) (3.12.2021).

En 28-årig miljonär från Japan beviljades 2015 genom en thailändsk domstol ensam vårdnad om 13 barn i åldern 0 – 2 år, vilka han skaffat genom thailändska surrogatmammor.⁴¹ Polisen i Thailand hade utrett honom för människohandel och utnyttjande av barn, men inte kunnat bevisa något av det. En av surrogatmammorna till dessa barn uppgav att hon inte kände till om hon även varit äggdonator eller enbart surrogatmamma.

3.4. Mental ohälsa hos surrogatmammor

Att vara surrogatmamma kan vara psykologiskt påfrestande och kvinnor tar till olika försvarsmekanismer för att klara den pressen. En studie från 2017 om indiska surrogatmödrars psykiska välbefinnande, visade att vissa surrogatmammor var mer oförsiktiga under graviditeten för att distansera sig från det barn de inte skulle få behålla.⁴² Dessa surrogatmammor interagerade mindre med det ofödda barnet än kvinnor som bar på sina egna biologiska barn. De pratade mindre med barnet under graviditeten och vidrörde det mer sällan.

Särskilt vid kommersiellt surrogatmödraskap ansåg man att det faktum att pengar var inblandade, kunde vara en bidragande orsak till att surrogatmammans skapade en distans till barnet. Surrogatmammorna var enligt författarna måna om att vara trogna kontraktet, och använde avståndstagandet som en försvarsmekanism för den framtida separationen från barnet. Man fann också att surrogatmammorna i högre grad led av depression både före, under och efter graviditeten. Detta är en viktig faktor eftersom kvinnans mående under graviditeten har betydelse även för barnets utveckling.⁴³ Att exponeras för surrogatmammans avståndstagande, stress och depression kan ha negativ påverkan på hjärnans utveckling hos barnet.

The Telegraph hade 2012 ett reportage om ett samkönat par som fick tvillingar genom en surrogatmamma i Indien.⁴⁴ Deras upplevelse av surrogatmammans var att hon var glad över att få bidra till en god gärning. De var emellertid inte bekväma med surrogatmammans anknytning till barnen när de skulle överlämnas. De beställande föräldrarna ansåg att surrogatmammans visade barnen för mycket ömhet. De kände sig nödgade att göra en ”enkel

---

⁴¹ Legalize Surrogacy: Why Not? Stories, [Legalize Surrogacy: Why Not? | Mitsutoki Shigeta Story \(legalizesurrogacywhynot.com\)](https://legalizesurrogacywhynot.com) (4.2.2022).

⁴² N. Lamba, V. Jadv, K. Kadam & S. Golombok, The psychological well-being and prenatal bonding of gestational surrogates, *Human reproduction*, Vol 33, No 4 (2017) s. 646 – 653.

⁴³ Marija Kundakovic & Ivana Jaric, The epigenetic link between prenatal adverse environments and neurodevelopmental disorders, *Genes* (2017) Mar; 8(3):104.

⁴⁴ Bhatia Shekhar, Indian surrogacy industry: we could never have imagined we'd be parents, *The Telegraph* 26.5.2012, [Indian surrogacy industry: we could never have imagined we'd be parents \(telegraph.co.uk\)](https://www.telegraph.co.uk/news/india/10144441/Indian-surrogacy-industry-we-could-never-have-imagined-we-d-be-parents/) (3.12.2021).

markering” om att hon ingått ett affärsavtal, och att det var dags för henne att ta farväl. ”Jag förstod hennes anknytning till dem, men det gick för långt och hon behövde påminnas”, sade den ena föräldern, och därmed var surrogatmammans raderad ur berättelsen. Även hon hade naturligtvis förberett sig för separationen. När det väl gäller kan det dock bli helt annorlunda.

3.5. Risker med äggdonation

Kvinnor producerar 1 – 2 ägg per månad under sitt fertila liv. Enligt dokumentärfilmen *Eggsploitation*, som producerats av organisationen CBC (se kap. 3.1), får sex amerikanska kvinnor som skadats genom äggdonation komma till tals, samt en mamma till en ung kvinna som efter tre äggdonationer fick cancer vid 29 års ålder och dog fem år senare.

Enligt dokumentären har det på vissa amerikanska kliniker hänt att upp till 50 – 60 ägg tagits från en och samma kvinna, vilket motsvarar upp till fem års äggproduktion.⁴⁵ För att detta ska vara möjligt krävs stark hormonbehandling, och det är inte riskfritt för kvinnan. Det har också hänt att fler ägg än överenskommet har tagits. En kvinna berättade i dokumentären att hon gått med på att donera 20 ägg, men att läkaren utan hennes samtycke tagit 45 ägg.

Två av kvinnorna hade fått en stroke efter de starka hormonbehandlingarna. En annan var nära att förblöda och ytterligare en miste en av sina äggstockar. Samma kvinna fick också bröstcancer men hade tillfrisknat. Minst en av dem hade blivit infertil. Övriga komplikationer som framkom var bland annat viktökning, kramper, illamående, kräkningar och kraftigt förstörade äggstockar.

Kvinnorna hade gjort egna efterforskningar om eventuella risker med äggdonation, men inte hittat något som verkade allvarligt. De hade inte heller genom agenturen blivit informerade om eventuella risker, eller vilka rättigheter de hade om komplikationer skulle inträffa. Anledningen till att de valt att bli äggdonator var välvilja och önskan att göra skillnad för en medmänniska. De flesta hade rekryterats vid universitet eftersom beställare vill ha begåvade gener för sina tilltänkta barn, men också för att studerande antas ha behov av pengar.

Eggsploitation har kritiserats för att vara ovetenskaplig eftersom den endast framför personliga berättelser. Jennifer Lahl, som intervjuat kvinnorna, säger emellertid att det är just för att faktagranskade långtidsstudier om risker med äggdonation saknas, som dessa kvinnors berättelser är viktiga. I dokumentären uppmanas fertilitetsindustrin att börja föra statistik på komplikationer så att studier möjliggörs.

---

⁴⁵ CBC, The Center for Bioethics and Culture Network, *Eggsploitation*, 21.7.2021, [Eggsploitation - YouTube](#) (1.2.2022).

3.6. Barnens utsatthet

Det har länge varit känt att en separation från mamman är stressande för ett nyfött barn, vilket exempelvis en studie från 2011 visat.⁴⁶ En studie från 2018 har visat att även korta separationer från mamman kan vara traumatiska för barnet och ha negativ inverkan på hjärnans utveckling.⁴⁷

Som tidigare nämnts kan surrogatmamman medvetet åtminstone försöka distansera sig från det ofödda barnet, för att emotionellt skydda sig från den kommande separationen. Barnet distanserar sig dock inte från surrogatmamman utan är helt beroende av henne.

Anledningen till att nyfödda barn placeras på sin mammas bröst efter förlossningen är inte för att skapa ett band mellan mamman och barnet, utan för att det redan finns ett band som barnet efter förlossningen ska få känna igen och få trygghet av. Att i stället utsättas för en permanent separation kan leda till emotionella, kognitiva och beteendemässiga konsekvenser för barnet.⁴⁸

Det finns också händelser där beställande föräldrar ändrat sig och övergett barnet. "Baby Gammy" är ett sådant fall som fått internationell uppmärksamhet.⁴⁹ Gammy föddes 2015 av en thailändsk surrogatmamma, till beställande föräldrar från Australien. När Gammy under graviditeten konstaterades ha Downs syndrom, ville de beställande föräldrarna inte ha honom och krävde att han skulle aborteras. Surrogatmamman vägrade på grund av sin buddhistiska tro, och det slutade med att de beställande föräldrarna endast hämtade Gammys friska tvillingsyster Pipah, och Gammy stannade hos surrogatmamman. Efteråt framkom att den beställande pappan på 1990-talet varit dömd för övergrepp mot barn.⁵⁰ Surrogatmamman försökte då via domstol få vårdnaden även om Pipah, men förlorade. Domstolen ansåg att risken för Pipah var liten, och dömde att hon skulle stanna hos de beställande föräldrarna, men att pappan inte fick umgås ensam med henne.

---

⁴⁶ Science Daily, Maternal separation stresses the baby, research finds 2.11.2011, [Maternal separation stresses the baby, research finds -- ScienceDaily](#) (11.2.2022).

⁴⁷ Science Daily, Even brief maternal deprivation early in life alters adult brain function and cognition: Rat study 3.5.2018, [Even brief maternal deprivation early in life alters adult brain function and cognition: Rat study -- ScienceDaily](#) (11.2.2022).

⁴⁸ Katy Faust 24.9.2018.

⁴⁹ Deonandan Raywat, Recent trends in reproductive tourism and international surrogacy: ethical considerations and challenges for policy, Risk Management and Healthcare Policy 2015:8.s. 115 - 117.

⁵⁰ The Guardian, Baby Gammy's twin can stay with Australian couple despite father's child sex offences, 14.4.2016, [Baby Gammy's twin can stay with Australian couple despite father's child sex offences | Surrogacy | The Guardian](#) (4.2.2022).

”Baby Manjhi” är ett annat känt exempel.⁵¹ En surrogatmamma i Indien födde 2008 Manjhi åt beställande föräldrar i Japan. Dock skildes de innan Manjhi föddes. Eftersom den beställande mamman inte hade någon biologisk koppling till Manjhi, ville hon inte längre ha henne. Det fanns således tre ”mammor”, d.v.s den anonyma äggdonatorn, surrogatmamman och den beställande mamman, samtidigt som Manjhi var juridiskt moderlös. Den beställande pappan, som också var spermadonator, ansågs först inte ha någon rätt till Manjhi enligt japansk lag, eftersom Japan inte tillät surrogatmödraskap. Och enligt indisk lag fick han inte adoptera henne eftersom ensamstående pappor inte tilläts adoptera barn. I strid med Barnkonventionen levde Manjhi som statslös under den rättsprocess som följde innan pappan till sist fick tillåtelse att ta hem sitt barn.⁵²

”Baby Bridget” föddes 2016 av en surrogatmamma i Ukraina.⁵³ Vid förlossningen som skedde i vecka 25 dog Bridgets tvilling, och Bridget som endast vägde 800 gram fick stanna länge på sjukhus. På grund av misstänkta funktionsnedsättningar hämtade de beställande föräldrarna från USA aldrig hem henne. Vid fem månaders ålder blev Bridget allvarligt sjuk och de beställande föräldrarna begärde då att den livsuppehållande behandlingen skulle avslutas. Sjukhuset valde dock att fortsätta behandlingen och Bridget överlevde. Hon fick sedan komma till ett barnhem där hon får hjälp med sina särskilda behov.

Bridget levde som statslös fram till 2019 då hon fick medborgarskap i Ukraina, och därmed kan hon bli adopterad. Skulle hon inte bli adopterad innan hon fyller sju år, flyttas hon till ett barnhem för större barn, och vid 18 års ålder till ett äldreboende. En barnombudsman som utsetts av den ukrainske presidenten uppgav i en intervju 2019 att han känner till omkring tio liknande fall som Bridgets, men att det kan finnas ett mörkertal. De beställande föräldrarna – där kvinnan är i 60-årsåldern, och mannen i 40-årsåldern – uppgavs ha anlitat en ny agentur och genom en annan surrogatmamma i Ukraina fått tvillingar. En sjuksköterska som tagit sig an Bridget berättar i en intervju att hon vill hälsa det amerikanska paret att de fick en fantastisk dotter.

Eftersom en surrogatmamma måste ha fött minst ett eget barn, finns det alltid syskon med i bilden, vilka också drabbas av – ibland upprepade – separationer, och vars upplevelser också är värda att uppmärksammas. I Uppdrag Gransknings reportage om surrogatmödrar i Ukraina från 2018, berättade en kvinna att hennes son uttryckt att mamma sålde bebisen.⁵⁴ För ett barn kan sådant leda till en rädsla för att också själv bli såld.⁵⁵

---

⁵¹ Deonandan Raywat (2015) s. 116.

⁵² Paula Gerber, A human rights response to commercial surrogacy TEDx Talks, St Hilda’s School 16.7.2015, [A Human Rights Response to Commercial Surrogacy | Dr Paula Gerber | TEDxStHildasSchool - YouTube](#) (2.2.2022).

⁵³ Samantha Hawley, Damaged babies and broken hearts; Ukraine’s commercial industry leaves a trail of disasters, ABC News 19.8.2019, [Damaged babies and broken hearts: Ukraine's commercial surrogacy industry leaves a trail of disasters - ABC News](#) (22.2.2022).

⁵⁴ SVT Nyheter 11.10.2018, [UG-referens: De nya surrogatmödrarna | SVT Nyheter](#) (3.12.2021).

⁵⁵ Helena D’Arcy, Sommarrea i Ukraina, Katolskt magasin 6.7.2021, [Sommarrea i Ukraina – Katolskt magasin](#) (3.12.2021).

3.7. Risker för beställande föräldrar

Beroende på hur lagstiftningen ser ut kan surrogatmamman ha rätt att få vårdnaden om barnet/barnen i en eventuell vårdnadstvist. I både Storbritannien och vissa amerikanska delstater har det hänt att surrogatmamman vunnit en vårdnadstvist med det beställande paret. I delstaten Michigan födde en surrogatmamma 2008 tvillingar till ett beställande par, där varken hon eller de hade biologisk koppling till barnen.⁵⁶ Efter en dryg månad tvingades det beställande paret lämna tillbaka barnen till surrogatmamman. Hon hade begärt vårdnaden eftersom hon fått reda på att den beställande mamman regelbundet gick hos psykolog för ångestproblematik, samt att hon i sin ungdom dömts för narkotikainnehav. Det beställande paret hade inte ekonomisk möjlighet att ta en juridisk kamp för barnen. De trodde också att en sådan var så gott som omöjlig att vinna, bland annat för att biologisk koppling mellan dem och barnen saknades.

Högsta domstolen i delstaten New Jersey dömde 1986 till en surrogatmammans fördel. I det fallet var surrogatmamman också äggdonator. Domstolen ansåg att den inte kunde ge sitt stöd till ett kontrakt som tvingade en lämplig och kärleksfull mamma att ge bort sitt barn.⁵⁷

I en dokumentär från 2015 framkom att beställande föräldrar lurats av agenturer i Indien.⁵⁸ De gavs besked att surrogatmamman väntade ett barn, trots att hon bar på fler. Beställande föräldrar hämtade alltså hem ett barn utan att veta om att det fanns syskon som adopterades till andra familjer.

Ett beställande par i delstaten Kalifornien skaffade ett andra barn med samma surrogatmamma.⁵⁹ En vänskap hade utvecklats mellan dem och den första surrogatgraviditeten hade gått bra. I januari 2020 dog dock surrogatmamman på grund av graviditetskomplikationer i slutet av graviditeten. Barnet överlevde lyckligtvis, men surrogatmammans egna små barn miste sin mamma. För det beställande paret blev detta en överväldigande upplevelse. Den kvinna som hade gett dem två barn, hade själv betalat med sitt liv och hennes egna barn hade inte längre sin mamma kvar. Jennifer Lahl hade vid ett senare tillfälle intervjuat mannen till den döda kvinnan, och han berättade då att det beställande paret fortfarande gick i terapi på grund av händelsen.⁶⁰

---

⁵⁶ Mirror 3.2.2010, Surrogate stole my month old twin babies, <https://www.mirror.co.uk/news/real-life-stories/surrogate-stole-my-month-old-twin-198835> (2.2.2022)

⁵⁷ Deonandan Raywat (2015:8), s. 112.

⁵⁸ Fiorella Nash, The abolition of woman, how radical feminism is betraying women, Ignatius (2018), s. 83 – 108.

⁵⁹ Stop Surrogacy Now, Another US surrogate mother has died, 2020, [BREAKING: Another US Surrogate Mother Has Died \(mailchi.mp\)](#) (11.2.2022).

⁶⁰ Shulamit Ferber, The dark side of surrogacy with Jennifer Lahl and guests 12.1.2022 (från ca 35 min), [The Dark Side Of The Surrogacy Industry with Jennifer Lahl and Guests - YouTube](#) (11.2.2022).

4. AVSLUTNING

Fiorella Nash skriver i sin bok *The abolition of woman* från 2018 att surrogatindustrin helt bortser ifrån graviditetens och amningens betydelse för barnet.⁶¹ Undersökningar har visat att det är en stress som ger negativa följdverkningar för barnet att separeras från den mamma som det under graviditeten lärt känna hjärtslag, röst och beröring av. Av samma anledning försöker man inom förlossningsvården så långt det är möjligt att barnet ska få vara nära mammans hjärtslag direkt efter födseln. Inte för att skapa ett band, utan för att det redan finns ett band som kan fortsätta att ge barnet trygghet.

Nash kritiserar också att surrogatmödraskap eliminerar moderskapet. Den beställande kvinnan står bredvid graviditet och förlossning, vilket hittills varit mannens uppgift. Hon kan vara äggdonator och således biologisk mamma till barnet men står ändå vid sidan om. Båda föräldrarna blir således representanter för hur faderskapet ser ut.

Förespråkare för surrogatmödraskap hävdar att dessa barn är de mest efterlängtrade och älskade barnen. De beställande föräldrarna har redan genomlevt smärtan av barnlöshet, och surrogatarrangemanget kan vara det sista de tar till efter att alla andra alternativ har misslyckats. TV-program som följt adoptivbarns sökande efter sina rötter gör ändå att vissa frågor måste ställas. Räcker det för ett barn att veta att det var efterlängtat om de inte har möjlighet att spåra sina rötter? De adoptivbarn som letat efter och hittat sina biologiska föräldrar säger så gott som alltid samma sak. De har levt med en känsla av att något saknats, ett tomrum i själen som ingenting har kunnat fylla även om de haft en lycklig barndom med kärleksfulla adoptivföräldrar. Efter att ha fått kontakt med en eller båda biologiska föräldrarna uttrycker de att den saknade pusselbiten har fallit på plats. Dessa upplevelser delas sannolikt av barn som fötts av en surrogatmamma. De lever dessutom med vetskapen att de varit föremål för ett köpekontrakt.

Men har inte en vuxen kvinna rätt att bestämma vad hon gör med sin kropp? Och är det inte bra att fattiga kvinnor kan försörja sig med surrogatmödraskap i stället för att arbeta långa dagar med ett lågavlönat och kanske riskfyllt arbete?

Dessa argument bortser från barnperspektivet. Det väntade barnet kommer att utsättas för en traumatisk separation. Och är det tillräckligt för barnet att i framtiden veta att surrogatmammans utövade rätten till sin kropp? Var är barnets rätt vid surrogatarrangemang? Och hur påverkas surrogatmammans egna barn av att se barn lämnas bort?

---

⁶¹ Fiorella Nash (2018) s. 83 – 108.

Enligt Kajsa Ekis Ekman tyder dessa argument också på okunskap om surrogatmammans kontrakt.⁶² Hon har läst kontrakt på tiotals sidor där allt i surrogatmammans liv är reglerat, till exempel att hon inte får lacka naglarna eller att hon måste bo separerad från sin familj under graviditeten. Hon kan mot sin vilja tvingas till abort. Ekman hävdar att det till och med kan vara så att de beställande föräldrarna kan ha avgörandet hur länge surrogatmamman ska hållas vid liv ifall det värsta skulle hända och hon hamnade i respirator under graviditeten.

I Svenska Dagbladet skrev John Sjögren 2019 om den sorgprocess som han tillsammans med sin fru gått igenom efter fyra missfall.⁶³ Han tar avstånd från surrogatmödraskap och beskriver fenomenet som ett rättighetstänkande som löpt amok. Det vi väldigt gärna vill ha tror vi oss ha rätt till. Men om en annan människa riskerar att utnyttjas måste vi helt enkelt tänka om. Människans kropp får inte lånas ut, hyras ut eller säljas.⁶⁴

---

⁶² Kajsa Ekis Ekman, A global conversation on surrogacy, CBC 7.9.2020, [A Global Conversation on Surrogacy - YouTube](#) (22.2.2022).

⁶³ John Sjögren, Skaffa barn är ingen mänsklig rättighet, Svenska Dagbladet 5.8.2019, [John Sjögren: Barn är ingen mänsklig rättighet | John Sjögren | SvD](#) (3.12.2021).

⁶⁴ Fiorella Nash (2018) s. 92.

Litteraturlista:

Artiklar, böcker och rapporter:

ADF International, Surrogacy, the commoditization of children and women, Brief (mars 2018).

Arnold Sarah, UK's first gay dads' triplets to make history with 3 parents on birth certificates, Mirror 11.12.2021, [UK's first gay dads' triplets to make history with 3 parents on birth certificates - Mirror Online](#) (28.2.2022).

Bodkin Henry, Couples paying GBP 60 000 for surrogates despite UK system for "reasonable expenses" only, The Telegraph 2.7.2018, [Couples paying £60,000 for surrogates despite UK system of 'reasonable expenses' only \(telegraph.co.uk\)](#) (10.12.2021).

BBC News 28.12.2010, Sir Elton John becomes father via surrogate, <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-12084650> (2.2.2022).

Cook Michael, A new story opens in the chapter of commercial surrogacy, Mercatornet 17.8.2020, <https://mercatornet.com/a-new-chapter-opens-in-the-story-of-commercial-surrogacy/65644/> (2.2.2022).

D'Arcy Helena, Sommarrea i Ukraina, Katolskt magasin 6.7.2021, [Sommarrea i Ukraina – Katolskt magasin](#) (3.12.2021).

Deonandan Raywat, Recent trends in reproductive tourism and international surrogacy: ethical considerations and challenges for policy, Risk Management and Healthcare Policy 2015:8 s. 111 – 119.

Ekman Kajsa Ekis, Surrogatmamman säljer hela sitt liv, Aftonbladet 29.5.2019, [Kajsa Ekis Ekman om surrogatmödraskap \(aftonbladet.se\)](#) (3.12.2021).

Ekman Kajsa Ekis, Cristiano Ronaldo: Women are not your baby factories, Stop Surrogacy Now, <http://www.stopsurrogacynow.com/cristiano-ronaldo-a-woman-is-not-a-factory/#sthash.iqRj0og9.dpbs> (2.2.2022).

Eunjung Cha Ariana, Surrogate mothers ask Supreme Court to stop "exploitation" of women and babies, The Washington Post 24.5.2018, [Surrogate mothers ask Supreme Court to stop 'exploitation' of women and babies - The Washington Post](#) (3.12.2021).

Faust Katy, Yes, surrogacy is wrong even when straight couples do it, LifeSiteNews 24.9.2018 [Yes, surrogacy is wrong even when straight couples do it - LifeSite \(lifesitenews.com\)](#) (10.2.2022).

Flanders Nancy, Thirteen-time surrogate accidentally gives away own son fathered by her husband, LiveAction 14.1.2022, [Thirteen-time surrogate accidentally gives away own son fathered by her husband \(liveaction.org\)](#) (4.2.2022).

The Guardian, Baby Gammy's twin can stay with Australian couple despite father's child sex offences, 14.4.2016, [Baby Gammy's twin can stay with Australian couple despite father's child sex offences | Surrogacy | The Guardian](#) (4.2.2022).

Gustafsson Nicole, Jill födde sin tvillingsystems barn – blev tvillingar igen: "Bästa gåvan", Aftonbladet 23.6.2019, [Jill födde sin tvillingsystems tvillingar \(aftonbladet.se\)](#) (3.12.2021).

Hawley Samantha, Damaged babies and broken hearts; Ukraine's commercial industry leaves a trail of disasters, ABC News 19.8.2019, [Damaged babies and broken hearts: Ukraine's commercial surrogacy industry leaves a trail of disasters - ABC News](#) (22.2.2022).

Hearon Sarah, Everything Kim Kardashian has said about surrogacy, *US-magazine* 24.6.2021, [Everything Kim Kardashian Has Said About Surrogacy \(usmagazine.com\)](#) (2.2.2022).

Honderich Holly, Nebraska grandmother acts as surrogate for gay son, 2.12.2020, [Nebraska grandmother acts as surrogate for gay son - BBC News](#) (3.12.2021).

Kundakovic Marija & Jaric Ivana, The epigenetic link between prenatal adverse environments and neurodevelopmental disorders, *Genes* (2017) Mar; 8(3):104.

Lahl Jennifer, Surrogacy can be an orphan maker, *The Epoch Times* 8.6.2021, [Surrogacy Can Be an Orphan Maker \(theepochtimes.com\)](#) (4.2.2022).

Lallerstedt Siri, Emma, 37, födde sin systers barn: "En självklarhet", *GT* 17.8.2018, [Emma, 37, födde sin systers barn: "En självklarhet" \(expressen.se\)](#) (3.12.2021).

Lamba N & al, The psychological well-being and prenatal bonding of gestational surrogates, *Human reproduction*, Vol 33, No 4 (2017) s. 646 – 653.

Mengual Albert & Wolfe Nadja, Surrogacy White Paper, World Youth Alliance, november 2015, [Microsoft Word - WYA White Paper Surrogacy Nov 5 A4 with Pull Quotes.docx](#) (8.2.2022).

Mirror 3.2.2010, Surrogate stole my month old twin babies, <https://www.mirror.co.uk/news/real-life-stories/surrogate-stole-my-month-old-twin-198835> (2.2.2022)

Nash Fiorella, The abolition of woman, how radical feminism is betraying women, *Ignatius* (2018), s. 83 – 108.

Salö Freja, 67-årig mormor födde sitt barnbarn, *SVT Nyheter* 24.12.2016, [67-årig mormor födde sitt barnbarn | SVT Nyheter](#) (3.12.2021).

Shekhar Bhatia, Indian surrogacy industry: we could never have imagined we'd be parents, *The Telegraph* 26.5.2012, [Indian surrogacy industry: we could never have imagined we'd be parents \(telegraph.co.uk\)](#) (3.12.2021).

Sjögren John, Skaffa barn är ingen mänsklig rättighet, *Svenska Dagbladet* 5.8.2019, [John Sjögren: Barn är ingen mänsklig rättighet | John Sjögren | SvD](#) (3.12.2021).

Stop Surrogacy Now, Another US surrogate mother has died (2020) [BREAKING: Another US Surrogate Mother Has Died \(mailchi.mp\)](#) (4.2.2022).

Swoyer Alex, Melissa Cook seeks parental rights to triplets she birthed, *Washington Times*, 16.5.2018, [Melissa Cook seeks parental rights to triplets she birthed - Washington Times](#) (3.12.2021).

Wilhelmsson Annika, Politikerer splittrade i frågan om surrogatmödraskap, *Dagens Nyheter*, 7.12.2021, [Så stället sig politikerna till surrogatmödraskap - DN.SE](#) (10.12.2021).

Woo Irene et al, Perinatal outcomes after natural conception versus in vitro fertilization (IVF) in gestational surrogates: a model to evaluate IVF treatment versus maternal effects, *Fertility and Sterility* vol 108, no 6 (2017), [Perinatal outcomes after natural conception versus in vitro fertilization \(IVF\) in gestational surrogates: a model to evaluate IVF treatment versus maternal effects \(fertstert.org\)](#) (4.2.2022).

Youtube och webbsidor:

1177, [Fostervattensprov - 1177 Vårdguiden](#) (11.2.2022).

Allie Beth Stuckey, IVF, embryo adoption & surrogacy: Answering the hard questions/Guest: Jennifer Lahl 28.1.2022, [IVF, Embryo Adoption & Surrogacy: Answering the Hard Questions | Guest: Jennifer Lahl | Ep 554 - YouTube](#) (24.2.2022).

BioTexCom Clinic, 30.4.2020, [Surrogacy: babies are waiting for their parents - YouTube](#) (3.12.2021).

BioTexCom, [Black Friday Sale begins – BioTexCom – Center for Human Reproduction](#) (3.12.2021).

CBC, The Center for Bioethics and Culture Network, Eggsplotation, [Eggsplotation - YouTube](#) 21.7.2021, (2.2.2022).

CBC, The Center for Bioethis and Culture Network, A global conversation on surrogacy 7.9.2020, [A Global Conversation on Surrogacy - YouTube](#) (22.2.2022).

Ferber Shulamit, The dark side of surrogacy with Jennifer Lahl and guests 12.1.2022, [The Dark Side Of The Surrogacy Industry with Jennifer Lahl and Guests - YouTube](#) (11.2.2022).

Legalize surrogacy: Why not? [Why Not Surrogacy: A Deeper Look \(legalizesurrogacywhynot.com\)](#) (3.12.2021).

Nordic Surrogacy, [Nordic Surrogacy - Äggdonation och Surrogatmamma](#) (3.12.2021).

Science Daily, Maternal separation stresses the baby, research finds 2.11.2011, [Maternal separation stresses the baby, research finds -- ScienceDaily](#) (11.2.2022).

Science Daily, Even brief maternal deprivation early in life alters adult brain function and cognition: Rat study 3.5.2018, [Even brief maternal deprivation early in life alters adult brain function and cognition: Rat study -- ScienceDaily](#) (11.2.2022).

SVT Nyheter, Regeringen säger nej till surrogatmödraskap 1.2.2018, [Regeringen säger nej till surrogatmödraskap | SVT Nyheter](#) (11.2.2022).

SVT Nyheter, UG-referens: De nya surrogatmödrarna, 11.10.2018, [UG-referens: De nya surrogatmödrarna | SVT Nyheter](#) (Dokumentären finns inte längre på SVT Play) (3.12.2021).

TEDx Talks, St Hilda's School, A human rights response to commercial surrogacy by Paula Gerber 16.7.2015, [A Human Rights Response to Commercial Surrogacy | Dr Paula Gerber | TEDxStHildasSchool - YouTube](#) (2.2.2022).

Rättighetsdokument och Europadomstolen:

Barnkonventionen artikel 3 och 7, [OHCHR | Convention on the Rights of the Child](#) (10.12.2021).

Eurepeiska unionens stadga om de mänskliga rättigheterna, artikel 3 (2010), [Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna \(europa.eu\)](#) (1.2.2022).

European Parliament, Motion for a resolution 3.3.2021, punkt 6, [MOTION FOR A RESOLUTION on the declaration of the EU as an LGBTIQ Freedom Zone \(europa.eu\)](#) (1.2.2022).

Europadomstolen, ECHR 185(2014) 26.6.2014, [003-4804617-5854908 \(1\).pdf](#) (10.12.2021).

Europadomstolen, Questions and Answers on the Paradiso and Campanelli v. Italy judgment, 27.1.2015, [Questions and Answers on the Paradiso and Campanelli v. Italy judgment \(coe.int\)](#) (10.12.2021).

TACK
Johanna Byman och
Cecilia K. Björfjell
för ovärderlig feed-back!